

Harjamäen sairaalamuseon tulevaisuus

Sivistyslautakunta 15.09.2026 § 63
590/02.02.02/2023

Valmistelija

nuoriso- ja kulttuuritoimenjohtaja Tuula Pärnänen, puh. 044 740 1313

Harjamäen sairaalamuseo sijaitsee peruskunnostetuissa tiloissa Yrityskeskus Innocumin alueella, S3-rakennuksessa. Museon vuokraamat tilat ovat vuonna 1939 valmistuneessa Akkatalossa, mielisairaalan naistenosastot sisältäneessä rakennuksessa. Talo toimi ensin sotasairaalan ja vuonna 1945 se otettiin vasta alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa mielisairaalaksi. Rakennuksen on suunnitellut Sakari Honkavaara. Vuonna 1961 siinä tehtiin pieniä uudistuksia uusimalla ikkunat, ovet ja pesutilat.

Museon tilat sijaitsevat autenttisessa, maakunnallisesti merkittävässä sairaalamiljöössä. Perusnäyttely kuvaa vuosina 1926–1997 toiminutta mielisairaalan historiaa tarkastellen samalla psykiatrian ja psykiatristen hoitojen historiaa sekä potilaiden ja hoitohenkilökunnan näkökulmia. Museon vaihtuvissa näyttelyissä on esitelty mm. potilastaidetta, käsitöitä, henkilökunnan muotokuvia (Pohjois-Savon hyvinvointialueen taidekokoelmasta), rakennushistoriaa sekä muuta kuin perusnäyttelyssä esillä olevaa esinekokoelmaa.

Harjamäen sairaalamuseo ja sen kokoelmat ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita sekä paikallisesti, alueellisesti että valtakunnallisesti. Vuosikymmenten aikana sairaala on työllistänyt huomattavan määrän siilinjärveläisiä sekä lähikuntien henkilöitä. Harjamäen sairaalamuseon historia vahvistaa paikallisidentiteettiä ja mahdollistaa myös erilaisten erityisryhmien (mm. psykologian ja lääketieteen alan opiskelijoiden) tutustumisen paikkakunnan ja maakunnan historiaan. Museo on yleisölle avoinna kesällä kaksi kuukautta työllistäen kulttuuriperintö-, historia- ja museoalan opiskelijoita. Erikoismuseossamme kävi kesällä -26 n. 800 vierailijaa ja vuositasolla kävijöitä on n. 1 000. Museovierailujen on tutkitusti todettu kasvattavan myös paikkakunnan oheispalveluiden kysyntää, erityisesti ravintola-, hotelli- ja matkailualoilla, joille ohjautuu merkittävä osa museoiden tuottamasta taloudellisesta hyödystä. Harjamäen sairaalamuseo avaa historiaa ja suljettujen sairaalayhteisöjen elämää, mihin muutoin ei olisi kävijöillä mahdollisuus tutustua.

Teatteri Vivates ry on toteuttanut museolle mielenterveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyviä pienoisnäytelmiä, joista osa on yhdistynyt vahvasti Harjamäen sairaalamiljööseen. Ehkäisevä päihdetyöviikolla on järjestetty teemallisia pienoisopastuksia ja -näytelmiä. Villitikki tilkkutyöpiiri on pitänyt käsityönäytöksiä, joiden välityksellä on nostettu esille käsityön ja käsillä tekemisen merkitystä ihmisen elämän eri vaiheissa. Monet tilaisuuksien toimijoista ovat entisiä Harjamäen työntekijöitä. Museon tapahtumapäivät ja oheisohjelmat ovat täydentäneet museo-opastuksia ja asiakaspalvelua. Tulevaisuussuunnitelmia on kokonaisalueen vetovoiman lisäämiseksi ja kulttuurimatkailun edistämiseksi ja tuottaa mm. kohdennettuja tapahtumia kuntalaisille ja hyvinvointiyritysten kanssa tehtävä yhteistyö.

Vaikka Harjamäen sairaalamuseo lakkautettaisiin, on Siilinjärven kunnalla velvollisuus hoitaa kulttuuriperintöä, huoltaa ja säilyttää

museokokoelmaa sille sopivassa tilassa. Museokokoelma sisältää n. 2200 objektia ja 1308 valokuvaa. Objektien arvioitu varastotila vaatisi n. 60–70 neliötä varastohyllyineen. Yrityskeskus Innocumin alueella olisi tällä hetkellä saatavilla stabiilit olosuhteet sisältävät, turvalukitut, kokoelman säilytykseen rakennetut varastotilat vuokrahintaan 10 €/neliö. Vuositasolla vuokratkustannukset olisivat n. 8 400 €. Todellisia säästöjä syntyisi tämänhetkisen Kiinteistöosakeyhtiö Innocumin vuosivuokran sijaan n. 20 400 €. Lähinnä kesätyöntekijän palkkakuluista ja talvikauden opaskuluista säästöjä kertyisi arviolta 5 800 €. Kokoelman huoltokulut jäisivät, ellei museokokoelmalle löydetä uutta omistajaa.

Olemme saaneet (liitteet) lausunnot Harjamäen sairaalamuseon lakkauttamisuhkaan liittyen seuraavilta tahoilta: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo - Pohjois-Savon alueellinen vastuumuseo, museonjohtaja Helka Väisänen sekä Museovirasto, kehittämisjohtaja Pirjo Hamari / erikoisasiantuntija Marianne Koski.

Kokouksessa esitellään lisää sairaalamuseon toiminnan turvaamiseksi tehtyjä selvityksiä erilaisista rahoitusmahdollisuuksista (esim. avustukset, toiminnan siirtäminen järjestölle tai säätiölle). Esimerkkinä mainittakoon Lapinlahdella toimiva Taidemuseo Eemil, jossa Halosten Museosäätiön omaisuuden muodostaa peruspääoma, Eemil Halosen taideteokset ilman tekijänoikeutta ja perustajien lahjoittama käyttörahasto, peruspääoman tuotto, lahjoitukset sekä muut tulot. Selvityksen pohjalta ei ole noussut esille realistisia vaihtoehtoja.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi:

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää sairaalamuseon tulevaisuudesta seuraavaa:

- sairaalamuseon nykyisistä tiloista luovutaan 1.7.2027 alkaen
- kokoelma-aineisto siirretään varastoon ja mahdollisuuksien mukaan esille kunnan toimitiloihin
- vuoden 2027 talousarviossa huomioidaan toiminnan alasajo

Päätös

Merkittiin pöytäkirjaan, että puheenjohtaja Miina Morko sekä kunnanhallituksen edustaja Heikki Konttinen ilmoittivat olevansa esteellisiä (HallintoL 28.1 § kohta 5, yhteisöjäävi) ja poistuivat kokouksesta tämän asian käsittelyn ajaksi klo 17:55 – 18:51. Puheenjohtajana tämän pykälän käsittelyn ajan toimi Seppo Kiiski.

Keskustelun kuluessa Milla Ollikainen esitti Juha Kinnusen kannattamana, että sairaalamuseon lakkauttamisesta luovutaan ja kustannukset huomioidaan vuoden 2027 talousarviossa. Puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana tehtiin yksi esittelijän esityksestä poikkeava kannatettu ehdotus, jolloin asia ratkaistaan äänestämällä. Suoritetussa äänestyksessä esittelijän esitystä kannattivat: Taina Klemelä ja Jari-Pekka Raatikainen. Milla Ollikaisen esitystä kannattivat: Jutta Jäntti, Seppo Kiiski, Juha Kinnunen, Milla Ollikainen ja Arto Päivinen. Puheenjohtaja totesi äänestyksen perusteella äänin 5-2 sivistyslautakunnan päätökseksi tulleen Milla Ollikaisen esityksen, jonka mukaan sairaalamuseota ei lakkauteta ja kustannukset huomioidaan vuoden 2027 talousarviossa. Äänestysraportti liitteenä.

